

Kroniek

J.W. van der Jagt

Kiezen voor eenheid

We behoren ons in te spannen om als kerk de eenheid van de Geest te bewaren. Dat zegt Paulus in Ef. 4. Wanneer de eenheid verbroken is zal deze opdracht wel opgevat moeten worden als aansporing om haar te herstellen. Wie zou dan de bestaande kerkelijke verdeeldheid niet ter harte gaan? Het is reden om met belangstelling kennis van een recent initiatief om aan herstel van verhoudingen te werken, het manifest ‘Wij kiezen voor eenheid.’

Laat ik eerst iets doorgeven over de herkomst van dit manifest.

Het werd vrij kort voor de zomervakantie aan alle kerkelijke voorgangers toegestuurd. Het is het resultaat van samenwerking van personen uit de Protestantse Kerk in Nederland en de pinksterbeweging. Het is ontstaan naar aanleiding van een persoonlijke schuldbelijdenis die ds. Bas Plaisier, toen nog algemeen secretaris van de PKN, uitsprak ter gelegenheid van het 100 jarige jubileum van de pinksterbeweging in ons land. Hierop reageerde tijdens een zitting van de synode van de PKN de voorzitter van de verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten, Peter Sleebos met een schuldbelijdenis van zijn kant. Als vervolg daarop hebben Peter Sleebos en Arjan Plaisier, die de functie van Bas Plaisier heeft overgenomen, op persoonlijke titel genoemd manifest geschreven. Er is een stuurgroep samengesteld. Die heeft het manifest aangevuld met interviews waarin Arjan Plaisier, Peter Sleebos en nog 11 voorgangers uit verschillende kerkgemeenschappen hun kijk op kerkelijke eenheid geven. Samen met een drietal aanhangsels vormt het geheel een boekje van krap 200 pagina's met persoonlijke ontboezemingen over verdeeldheid en eenheid van de kerk.

Het wordt gepresenteerd als een mijlpaal in de Nederlandse kerkgeschiedenis. In zekere zin kan dat ook gezegd worden. Is er wel eens eerder een initiatief geweest waarin zoveel verschillende stemmen werden gehoord? Charismatisch, evangelisch, opwekkingsbeweging, protestants, gereformeerd in verschillende vorm, rooms-katholiek, stemmen met allerlei kleur en klank. Daarin lijkt het initiatief inderdaad een mijlpaal. Het oogmerk is duidelijk: ‘Wij bidden dat het ‘Manifest van eenheid’ mag uitlopen op een nationale verootmoedigingsdag, waar de Kerk van Nederland zich verootmoedigt voor God en voor elkaar, zodat de scheuren tussen kerken en gemeenten, generaties en culturen (autochtone en allochtone christenen) gedicht mogen worden.’ Aldus Wilkin van de Kamp, voorzitter van de stuurgroep die deze actie regisseert.

Verootmoediging – waarover?

Bij zoveel verschillende stemmen moet ik me op een paar zaken concentreren.

Het initiatief is uit verootmoediging geboren. De bedoeling is ook dat het daar over de breedte van alle kerken op uit loopt. Wie zou zich als christen niet willen verootmoedigen? We volgen de Here Jezus die het grootste voorbeeld gaf doordat Hij zich als Heer vernederde voor zijn leerlingen. Met het oog op de eenheid van de Geest zegt Paulus dat nederigheid bij onze roeping past (Ef.4). Hier kan niemand moeite mee hebben.

Als we ons moeten verootmoedigen tot een belijdenis van schuld rijst de vraag wat we moeten belijden. Anders blijven de vrome woorden een slag in de lucht. Bas Plaisier vraagt vergeving voor de minachting waarmee over de pinksterbeweging gesproken is. Typische pinksteruitingen zoals tongentaal zijn wel met dedain en verachting, betiteld als het werk van

de Boze. 'Broeders en zusters, ik wil u zeggen, dat ik me hiervoor schaam. Zo mogen we elkaars diepste geloofskeuzes niet minachten – voor zo'n houding hebben we vergeving nodig.' Peter Sleebos reageerde daar later op met een vergelijkbare belijdenis. De pinksterbeweging heeft zich arrogant en exclusief gedragen naar de kerken toe. Ze heeft medegelovigen pijn gedaan door triomfantelijke en diskwalificerende uitingen alsof de Geest alleen nog bij hen zou werken. Ook hebben ze de dialoog verhinderd door te weinig bijbeltheologische uitleg te geven. 'Ook wij hebben daar vergeving voor nodig.' Van een dergelijke nederigheid kunnen we ons niet gemakkelijk af maken. Inderdaad kunnen we door onze houding de kerkelijke verhoudingen bederven. Waar problemen rijzen is er zomaar veel 'vlees en wereld' bij. In de gemeente van Korinthe was dat al zichtbaar. We kunnen daarvoor niet genoeg op onze hoede zijn. En als we in het kwaad van hoogmoed en minachting of 'Rechthaberei' vervallen is schuldbelijdenis op z'n plaats. En toch. Waar wordt nu vergeving voor gevraagd? In kerkelijke verhoudingen is meer aan de orde dan de houding. De oorzaak van verdeeldheid is niet zelden de *inhoud* van wat we geloven. Daar zegt de schuldbelijdenis weinig over. Plaisier zegt dat we elkaars diepste geloofskeuzes niet mogen minachten. Wil dat ook zeggen dat we de *inhoudelijke* keuzes van de ander moeten aanvaarden? Niet als een keus die je zelf maakt, maar dan toch dat het binnen de kerk wel wettig is om ook die keus te maken. Daar is de schuldbelijdenis niet duidelijk over. Die vaagheid verhindert om in deze verootmoediging mee te doen.

De waarheid

Wat in de schuldbelijdenis vaag blijft wordt duidelijker in het manifest en de interviews. Opmerkelijk is de plaats die de waarheid van het evangelie daarin krijgt. In het manifest wordt het evangelie één keer genoemd. 'Wij kiezen voor eenheid, omdat er een gezamenlijke opdracht is: het evangelie te verkondigen en een levende kerk te zijn voor mensen van vandaag.' Natuurlijk, er is opdracht om het evangelie te verkondigen. Wie zou daar niet achter staan? Mogen we, gegeven de uiteenlopende geloofskeuzes, ook vragen wat de boodschap van dat evangelie is die verkondigd moet worden? Het manifest zegt 'wij kiezen voor eenheid, in verscheidenheid. We zijn christenen die tot verschillende kerken behoren... We zijn het niet in alles met elkaar eens. In onze leer en ons leven maken we niet altijd dezelfde keuzes. We behoren tot kerken met verschillende geloofsuitingen. We willen dat niet ontkennen.' De eenheid waar men ter wille van de evangelieverkondiging voor kiest is een eenheid die allerlei uiteenlopende geloofsopvattingen omvat. In de interviews wordt dat nog duidelijker. Er is de kerk plaats voor ieder die de naam van Christus belijdt, zegt Arjan Plaisier (p. 21). We 'moeten waken voor uitsluitende posities die tot wederzijdse verkettering leiden.' We moeten met elkaar in gesprek gaan en 'meer en meer beseffen dat wij allemaal slechts ten delen kennen (1 Kor. 13:9)'. En 'Wij ontmoeten elkaar in het geloof dat Jezus de Zoon van God is. Die belijdenis is de basis, want een zogenaamde oecumene waar alles kan heeft geen body en geen power.' (p. 26). Het is duidelijk: de ruimte is breed. Zo breed, nagenoeg elke dwaling die in de loop van de tijd is ontstaan past erin. Ik dacht dat het evangelie wat meer heeft geopenbaard dan dat Jezus de Zoon van God is. De kerk heeft toch twaalf geloofsartikelen, een belijdenis met 36 artikelen, een catechismus? De Dordtse Leerregels zijn er toch ook niet voor niets? Er zijn tal van dwalingen aangewezen en afgewezen. Zijn dat nu dan allemaal geloofskeuzes die binnen de eenheid aanvaardbaar zijn? Hier gaat de eenheid ten koste van het evangelie. Moeten we ons dan daartoe verootmoedigen?

De kerk

Een derde reden om niet mee te gaan in de richting van een nationale verootmoediging is de wijze waarop over de kerk gesproken wordt. Het Lichaam van Christus, met hoofdletter geschreven. Volgens Peter Sleebos is dat Lichaam in alle kerken te vinden (15). Hij gelooft in vernieuwing van de kerk, niet als instituut, maar als Lichaam van Christus (id). Het hoeft niet allemaal op een grote hoop en kerkrichtingen zullen er blijven, hij droomt van levende gemeenschappen vol volgelingen die groeien in relatie met God (18). Het 'gaat immers niet om de VPE of de Pinksterbeweging in het algemeen, maar om vernieuwing van het Lichaam van Christus' (19). Het spijt me, maar ik ben zo vrij om hier niet zo veel van te geloven. De Schrift spreekt op een andere manier over het lichaam van Christus. Niet als een optelsom van gelovigen die in allerlei kerkinstututen zich bevinden. Het is de concrete gemeente waarin de gelovigen metterdaad samenleven en elkaar tot hand en voet zijn. Dat heeft Paulus ook voor ogen als hij spreekt over de eenheid van de Geest. Dit lichaam is een concrete samenlevingsvorm en heeft daarom ook het karakter van een instituut. Tussen instituut en lichaam moet je geen tegenstelling maken. Het komt er voor die concrete gemeente juist op aan om in heel haar leven, tot en met haar institutionele aspecten lichaam van Christus te zijn. Zo kun je ook recht blijven doen aan bijbelse noties zoals de roeping om de eenheid te onderhouden, de roeping om je bij de kerk te voegen, het onderscheiden van de ware kerk aan de hand van haar kenmerken en van de valse kerk. Ontkennen we daarmee dat er in allerlei kerkgemeenschappen ware geloven zijn? Geenszins. Maar je moet die verdeeldheid niet bekleden met de naam 'lichaam van Christus.' Die mooie naam past niet op het kwaad van de verdeeldheid. Natuurlijk is hier veel meer over te zeggen. Waar het me nu om gaat is dat er weinig heil te zien is in het manifest 'Wij kiezen voor eenheid.' Het biedt eigenlijk niet veel anders dan een recycling van oude ideeën die vanuit de gereformeerde belijdenis en theologie al eerder bestreden zijn.

Afgesloten 27 augustus 2009.